

ВЪПРОС № 37:
ОСПОРВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИ АКТОВЕ ПО СЪДЕБЕН
РЕД – ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА. ПОДСЪДНОСТ ПРИ
ОСПОРВАНЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ АКТОВЕ

LAWN 302 Административно право и административен процес

ПЛАН

1. Право на съдебна защита и право на оспорване.
2. Подведомственост на спора.
3. Подсъдност на делата.

АДМИНИСТРАТИВНОПРАВНИ ИЗТОЧНИЦИ

- Чл. 120 от Конституцията на Република България.
- Закон за съдебната власт.
- Членове 126–147 от Административнопроцесуалния кодекс.

ПРАВО НА СЪДЕБНА ЗАЩИТА

- Всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени неговите права или законни интереси (чл. 56, изр. 1 от Конституцията на Република България). Конституцията на Република България въвежда обща клауза на обжалваемост на всички административни актове, които засягат гражданите и юридическите лица (чл. 120, ал. 2). На конституционното право на защита, включително и съдебна (чл. 56, изр. 1 от КРБ) съответства задължението на държавата да предостави търсената защита, който ангажимент тя е прехвърлила върху съдебната власт (чл. 117, ал. 1 от Конституцията на Република България): „Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата“. Това задължение на държавата, осъществявано чрез създадените за неговото изпълнение държавни институции, е въведено в чл. 127 от АПК, който съдържа две основни за административното правосъдие правила:
  - а) съдилищата са длъжни да разгледат и разрешат съобразно закона в разумен срок всяко подадено до тях искане (ал. 1);
  - б) съдилищата не могат да откажат правосъдие под предлог, че няма правна норма, въз основа на която да решат искането (ал. 2).

ПРАВО НА СЪДЕБНА ЗАЩИТА

- Право да оспорват административния акт имат гражданите и организациите, чиито права, свободи или законни интереси са нарушени или застрашени от него или за които той поражда задължения (чл. 147, ал.1 от АПК), а ал. 2 добавя, че прокурорът може да подаде протест срещу акта в случаите по чл. 16 от АПК.
- Оспорването на административен акт може да бъде определено като *претенция за недействителност на акта поради несъответствието му със законово изискване за неговото издаване*. Правото на оспорване по чл. 147, ал. 1 от АПК е правото на жалба по чл. 120, ал. 2 от Конституцията. А овластяването на прокурора с правомощието да подаде протест срещу административен акт е в изпълнение на чл. 127, т. 3 от Конституцията, който задължава прокуратурата да следи за спазването на законността, като предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове. Тези дължими от прокуратурата действия за отмяна на незаконосъобразни актове в чл. 147, ал. 2 от АПК са конкретизирани като подаване на протест от прокурора.

ПРАВО НА СЪДЕБНА ЗАЩИТА

Право на жалба на гражданите и юридическите лица срещу всички административни актове, които ги засягат освен изрично посочените със закон по чл. 120, ал. 2 от Конституцията

Задължение на прокуратурата да следи за спазване на законността, като предприема действия по отмяна на незаконосъобразни актове на чл. 127, т. 5 от Конституцията

Правото на гражданите и организациите на оспорване по чл. 147, ал. 1 от АПК

Правото на прокурора да подаде протест срещу акт по чл. 147, ал. 2 от АПК

ПОДВЕДОМСТВЕНОСТ

- **Подведомственост** е императивно нормативно установен процесуалноправен ред за определяне и отграничаване на компетентността на административните органи и на съда при разрешаването на административноправен спор.

ПОДВЕДОМСТВЕНОСТ НА АДМИНИСТРАТИВНИ СЪДИЛИЩА

- На административните съдилища са подведомствени на основание чл. 128 и чл. 130 от АПК всички дела по искания за:
  1. издаване, изменение, отмяна или обявяване на нищожност на административни актове и административни договори;
  2. обявяване на нищожност или унищожаване на споразумения по този кодекс;
  3. изпълнение на административен договор, доколкото не е предвидено друго в специален закон;
  4. защита срещу неоснователни действия и бездействия на администрацията;
  5. защита срещу незаконно принудително изпълнение;
  6. обезщетения за вреди от незаконосъобразни актове, действия и бездействия на административни органи и длъжностни лица;
  7. обезщетения за вреди от принудително изпълнение;
  8. обявяване на нищожност, обезсилване или отмяна на решения, постановени от административните съдилища;
  9. установяване неистинността на административни актове по този кодекс.

ПОДВЕДОМСТВЕНОСТ НА АДМИНИСТРАТИВНИ СЪДИЛИЩА

- Правилата на подведомственост предвиждат, че всеки може да предяви иск, за да установи съществуването или несъществуването на едно административно право или правоотношение, когато има интерес от това и не разполага с друг ред за защита (чл. 128, ал. 2 от АПК).
- От обхвата на подведомствеността на административните съдилища са изведени административните актове, с които непосредствено се осъществяват външната политика, отбраната и сигурността на страната, освен ако в закон е предвидено друго (чл. 128, ал. 3 от АПК).

СПОРОВЕ ЗА ПОДВЕДОМСТВЕНОСТ

Чл. 130 от АПК:

- (1) Административният съд решава сам дали образуваното дело подлежи на разглеждане от него или от друг орган извън системата на съдилищата.
- (2) Никой друг орган няма право да приеме за разглеждане дело, което вече се разглежда от съда.
- (3) Въпросът дали образуваното дело подлежи на разглеждане от административния съд или от друг орган извън системата на съдилищата може да бъде повдигнат при всяко положение на делото и служебно от съда.
- (4) Ако намери, че делото не му е подведомствено, съдът го изпраща на надлежния орган. Разпореждането или определението могат да се обжалват с частна жалба от страните и от органа, на който делото е изпратено.

СЪЕДИНЯВАНЕ НА ЖАЛБИ

- Чл. 129, ал. 1:
- (1) Ако законосъобразността на административен акт или на отказ да бъде издаден административен акт е оспорена едновременно пред по-горестоящ административен орган и пред съд, жалбите се съединяват в едно общо производство, подведомствено на съда.
- (2) Правилото по ал. 1 не се прилага, когато с жалбата до по-горестоящия административен орган е оспорена целесъобразността на административния акт. В този случай, ако има образувано и съдебно производство, то се спира до произнасянето на по-горестоящия административен орган.

ПОНЯТИЕ ЗА ПОДСЪДНОСТ

- **Подсъдност** е съвкупност от законоустановени административнопроцесуални правила, която определя реда на разпределение между административните съдилища на подлежащите на разглеждане подведомствени им дела по административноправни спорове съобразно техния предмет, автор на административния акт, връзка с района на съда или с процесуалните действия, които съдът следва да извърши по тях.

ПРИНЦИПИ ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- Критериите за определяне на подсъдност на съдилищата по административни дела са:
  1. принцип на задължителност на подсъдността,
  2. материален принцип,
  3. принцип на авторство на акта,
  4. процесуален принцип,
  5. териториален принцип.

ПРИНЦИП НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПОДСЪДНОСТТА

- Този принцип е уреден в чл. 134, ал. 1 от АПК:
- „Определената от закона подсъдност не може да бъде изменяна по съгласие на участващите в делото лица“.

МАТЕРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- Материалният принцип за определяне на подсъдността са видът, предметът на административния акт, който се оспорва, материалноправното съдържание на акта и възникналото административно правоотношение.
- Индивидуалните и общите административни актове се обжалват пред административните съдилища като първа инстанция, когато имат за предмет обществени отношения от административнопроцесуален характер, уредени в чл. 128, ал. 1 от АПК, като в този случай материалният принцип е произведен от подведомствеността на делата.

МАТЕРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- На административните съдилища са подсъдни на основание чл. 128 всички дела по искания за:
  1. издаване, изменение, отмяна или обявяване на нищожност на административни актове и административни договори;
  2. обявяване на нищожност или унищожаване на споразумения по този кодекс;
  3. изпълнение на административен договор, доколкото не е предвидено друго в специален закон;
  4. защита срещу неоснователни действия и бездействия на администрацията;
  5. защита срещу незаконно принудително изпълнение;
  6. обезщетения за вреди от незаконосъобразни актове, действия и бездействия на административни органи и длъжностни лица;
  7. обезщетения за вреди от принудително изпълнение;
  8. обявяване на нищожност, обезсилване или отмяна на решения, постановени от административните съдилища;
  9. установяване неистинността на административни актове по АПК.

МАТЕРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА ОТНОСНО ОСПОРВАНЕТО НА НЯКОИ АКТОВЕ

- Нормативните административни актове, с изключение тези на общинските съвети, се обжалват като първа инстанция пред Върховния административен съд (арг. чл. 125, ал. 2 от КРБ и чл.132, ал. 2, т. 1 от АПК).
- Индивидуалните административни актове по някои специални материални закони предвиждат особени процесуални правила, които въвеждат подсъдността на районния съд:
  - задържаното лице има право да обжалва законността на задържането пред районния съд по седалище на органа (чл. 72, ал. 4, изр. 1 от ЗМВР);
  - решенията на общинската служба по земеделие за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд в съществуващи, възстановими на терена стари реални граници и/или нови реални граници могат да се обжалват в четирнадесетдневен срок пред районния чрез общинската служба по земеделие (чл. 13, ал. 6 от Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд) и др.

ПРИНЦИП НА АВТОРСТВО НА АКТА

- Принципът на авторството на акта е въведен в чл. 132, ал. 2, т. 2–4 от АПК. Пред Върховния административен съд подлежат на обжалване като първа инстанция:
  - оспорванията срещу актовете на Министерския съвет, министър-председателя, заместник министър-председателите и министрите, издадени при упражняване на конституционните им правомощия по ръководство и осъществяване на държавното управление;
  - оспорванията срещу решения на Висшия съдебен съвет;
  - оспорванията срещу актове на органите на Българската народна банка.

ПРОЦЕСУАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- Процесуалният принцип определя вида и етапа на производството (инстанция), в който се намира административноправният спор на контролната фаза на административния процес – първа инстанция, касационна инстанция.
- Процесуалният принцип в чл. 131 от АПК въвежда *едноинстанционност* на съдебното производство: «Съдебните производства по този кодекс са двуинстанционни, освен когато в него или в друг закон е установено друго.»

ПРОЦЕСУАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- *Първоинстанционното обжалване* на индивидуалните и общите административни актове се възлага на *административните съдилища* (арг. чл. 132, ал. 1 от АПК). Такъв е процесуалният принцип на подсъдността относно всички индивидуални и общи административни актове на Министерския съвет, министър-председателя, заместник министър-председателите и министрите, *извън хипотезата* на упражняване на конституционните им правомощия по ръководство и осъществяване на държавното управление, и когато тези органи са делегирали правомощията си на съответните длъжностни лица.
- Чл. 132, ал. 1 от АПК позволява САМО при изрично *делегиране* на правомощия родовата подсъдност по отношение разглеждането на спорове относно актове на министрите да предвижда правораздаване от съответния административен съд.
- При отсъствието на делегиране в изброените примери родовата подсъдност принадлежи на Върховния административен съд.

ПРОЦЕСУАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТТА

- Първоинстанционното обжалване на индивидуални и общи административни актове на други централни административни органи се определя в устройствените за тях закони.
- Първоинстанционното оспорване на нормативните административни актове на общинските съвети се възлага на административните съдилища (чл. 132, ал. 2, т. 1 от АПК и чл. 45, ал. 3 от ЗМСМА).
- Процесуалният принцип на подсъдността относно касационното обжалване е въведен в чл. 208 от АПК във връзка с чл. 63, ал. 3 от ЗСВ – административните съдилища разглеждат определените със закон административни дела като касационна инстанция.
- Върховният административен съд разглежда като касационна инстанция обжалваните актове по дела на административните съдилища и актове по дела на тричленен състав на Върховния административен съд, за които е предвидено касационно обжалване (чл. 63, ал. 8 от ЗСВ).

ТЕРИТОРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТ

- Този принцип отразява връзката на определения административен спор с дадена територия на страната. Критерият се отнася до административните съдилища и до районните съдилища, които се произнасят по предвидени в специалните материални закони спорове. Той не се прилага за Върховния административен съд.

ТЕРИТОРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТ

- По настоящия адрес от регистрационната карта на чужденеца (чл. 84, ал. 2 от Закона за убежището и бежанците).

ТЕРИТОРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТ

- По седалището на органа, издал акта:
  - когато посочените в акта адресати са повече от един и са с различен постоянен адрес или седалище, но в рамките на един съдебен район, делата по ал. 1 се разглеждат от административния съд в района на териториалната структура на администрацията на органа, издал акта. Във всички останали случаи делата се разглеждат от административния съд, в района на който е седалището на органа (чл. 133, ал. 2 от АПК);
  - делата по оспорване на общи административни актове се разглеждат от административния съд, в района на който е седалището на органа, издал оспорения акт (чл. 133, ал. 3 от АПК);
  - делата по чл. 133, ал. 1–3 от АПК се разглеждат от Административния съд – София – град , когато седалището на органа, издал оспорения административен акт, е в чужбина (чл. 134, ал. 4 от АПК).

ТЕРИТОРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТ

- По местонахождение на имота:
- Решението на Министерския съвет по отчуждаването на имоти и части от имоти - частна собственост, предназначени за изграждането на национални обекти) подлежи на обжалване пред административния съд по местонахождението на имота в 14-дневен срок от съобщаването му (чл. 38, ал. 1). Заповедта на областния управител по отчуждаването, предназначено не за национални обекти) подлежи на обжалване пред административния съд по местонахождението на имота в 14-дневен срок от съобщаването ѝ (чл. 38, ал. 2).
- Заповедта за изземване на имот – държавна собственост, предоставен за ползване и управление на Министерството на отбраната, Българската армия и структурите на подчинение на министъра на отбраната, който се владее или държи без основание или на отпаднало основание от друго физическо или юридическо лице, или който се ползва не по предназначение, подлежи на обжалване пред административния съд по местонахождение на имота по реда на Административнопроцесуалния кодекс (чл. 80а, ал. 3, изр. 1).
- Индивидуалните административни актове по този закон, отказите за издаването им и административните актове, с които те са отменени или оставени в сила, могат да се обжалват пред съответния административен съд по местонахождението на недвижимия имот.
- Заповедта на кмета на общината за отчуждаване може да се обжалва пред административния съд по местонахождението на имота в 14-дневен срок от съобщаването ѝ.
- Ако в тригодишен срок от принудителното отчуждаване на имота концесионерът не е предприел действия по изпълнението на работния проект, бившият собственик или областният управител има право да поиска от административния съд по местонахождението на имота да отмени принудителното отчуждаване и да постанови възстановяване на даденото от двете страни.

ТЕРИТОРИАЛЕН ПРИНЦИП ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПОДСЪДНОСТ

- По местоизвършване на действията при защита от неоснователни действия:
- Искането се предявява писмено пред административния съд по местоизвършване на действията (чл. 251, ал. 1 от АПК).

ВИДОВЕ ПОДСЪДНОСТ

- Подсъдността има различни проявления – родова, местна, функционална.
- Материалният принцип и принципът на автора на акта определят родовата подсъдност на административните дела.
- Процесуалният принцип определя функционалната (институционалната) подсъдност на административните дела.
- Териториалният принцип определя местната подсъдност на административните дела.

РОДОВА ПОДСЪДНОСТ

Чл. 132:

- На административните съдилища са подсъдни всички административни дела с изключение на тези, подсъдни на Върховния административен съд.
- На Върховния административен съд са подсъдни:
  1. оспорванията срещу подзаконовите нормативни актове, освен тези на общинските съвети;
  2. оспорванията срещу актовете на Министерския съвет, министър-председателя, заместник министър-председателите и министрите, издадени при упражняване на конституционните си правомощия по ръководство и осъществяване на държавното управление; в случаите, предвидени в закон, както и когато тези органи са делегирали правомощията си на съответните длъжностни лица, издадените от тях административни актове се оспорват пред съответния административен съд;
  3. оспорванията срещу решения на Висшия съдебен съвет;
  4. оспорванията срещу актове на органите на Българската народна банка;
  5. касационни жалби и протести срещу първоинстанционни съдебни решения;
  6. частни жалби срещу определения и разпореждания;
  7. молби за отменяне на влезли в сила съдебни актове по административни дела;
  8. оспорванията срещу други актове, посочени в закон.

ФУНКЦИОНАЛНА ПОДСЪДНОСТ

- **Функционалната подсъдност** разпределя правосъдните функции при разглеждане на едно и също дело между *различни по степен съдилища* (функция на първа инстанция и функция на касационна инстанция). Последното означава тричленен състав на Върховния административен съд, че когато се уточни кой е първоинстанционният съд, от това става ясно кой съд ще правораздава като касационна инстанция.
- Административните съдилища обичайно действат като първа инстанция (арг. чл. 63, ал. 1 от Закона за съдебната власт), но е възможно да получат функции на касационна инстанция в предвидените от закона случаи (чл. 63, ал. 3 от Закона за съдебната власт).
- Върховният административен съд разглежда като първа инстанция актове, определени със закон, и като касационна инстанция – решенията на административните съдилища и решенията на Върховния административен съд като първа инстанция.

МЕСТНА ПОДСЪДНОСТ

- Когато е изяснен въпросът за родовата подсъдност на първоинстанционното административно дело, предстои да се уточни и друга неяснота: пред кой конкретно административен съд трябва да се подаде жалбата. *Местната подсъдност* се определя от териториалната връзка на делото със съответния съдебен район. Позната е следната класификация:
  - а) обща; б) изборна; в) специална; г) по местоизвършване; д) заместваща.
- Правната уредба на *общата* местна подсъдност се съдържа в чл. 133, ал. 1 от АПК.
- *Специалната* местна подсъдност се прилага във всички случаи, когато има отклонение от предвидените правила за обща местна подсъдност. С последните промени в АПК се извърши корекция на законодателството по повод определяне на правилата за местната обща подсъдност.
- Възражение за местна неподсъдност на делото може да се прави най-късно в първото заседание пред първата инстанция и да се повдига служебно от съда. Едновременно с предявяване на възражението страната е длъжна да представи и доказателствата си (чл. 134, ал. 2 от АПК).

СПОРОВЕ ЗА ПОДСЪДНОСТ

- Чл. 135:

(1) Всеки съд решава сам дали заведеното пред него дело му е подсъдно.

(2) Ако намери, че делото не му е подсъдно, той го изпраща на надлежния съд. В този случай делото се смята за образувано от деня на завеждането му пред ненадлежния съд, като извършените от последния действия запазват силата си.

(3) Споровете за подсъдност между административни съдилища се решават от Върховния административен съд, а ако в спора участва тричленен състав на Върховния административен съд - от негов петчленен състав.

(4) Споровете за подсъдност между общите и административните съдилища се решават от състав, включващ трима представители на Върховния касационен съд и двама представители на Върховния административен съд.

(5) Ако съдът, на който делото е изпратено, намери, че то не му е подсъдно, той го изпраща на съда по ал. 3, съответно по ал. 4, за определяне на подсъдността.

(6) Когато съдът, на който делото е изпратено по реда на ал. 2, намери, че то е подсъдно на трети съд, той го изпраща за определяне на подсъдността на съда или състава по ал. 3 или 4 в зависимост от положението на третия съд.

(7) Определенията, постановени по спорове за подсъдност, не подлежат на обжалване.

ВЪПРОСИ

- Какво означава подведомственост?
- Каква е административноправната същност на подсъдността?
- Кои са принципите за определяне на подсъдността?
- Как се решават спорове за подсъдност?